

lighed til at læse et uddrag af Pelle Hareløvs og hans tur på Götakanalen med Kanal Kalle, der var kaptajn på båden. Her fik vi repeteret alle stednavnene langs kanalen.

Alex Pedersen fik sat titel på en sang vi hørte i Uppsala gamle kirke og Helle Frisman, næstformand i selskabet, kunne give mange gode svar på opståede spørgsmål. Erik Martinussen fik sammen med et par andre stort udbytte af et besøg i Stockholm på vikingebopladsen Birka. Vores tre deltagende læger Emelie, Jens og Per ydede den nødvendige bistand ved en svær faldulykke, men kunne ellers konsulteres ved småuheld – som vi dog ikke var forfulgt af. Tak.

Tak til Poul Erik Sørensen for energiberegninger. Flere andre gav deres viden videre. Det glædeligste der skete for selskabet var, at 14 af deltagerne meldte sig ind i Selskabet.

De vil som alle fra Selskabet få tilsendt den flotte udgivelse af Blichers *Sommerreise i Sverige 1836* og *Svithiod* med Rawerts tegninger.

Referenten og hans kone takker alle deltagere for en dejlig rejseoplevelse.

Knud Sørensen sluttede det hele med at læse følgende digt:

Skrevet på en papirserviet i Vasa Museets restaurant den 17. juni 2011 efter at jeg havde besøgt afdelingen i den nederste etage, som hedder "Ansigt til ansigt", og hvor skeletter af druknede ligger i montre.

ANSIGT TIL ANSIGT

Og så den tåbelige konservator
han lagde mit højre lårben
så det kom til at ligge
fem centimeter fra hofteskålen.
Nu ligger jeg så her
ubevægelig
og heller ikke tiden
kan jeg få til at gå.

Knud Sørensen

Referat af rejse *I Blichers fodspor*

11. til 21. juli 2011

Rejseledere Hans Kruse og Dorthe Kaldal
Referat Erik Harbo

Så lykkedes det, og ud over al forventning. Jeg er i den lykkelige situation som helst, at kunne udtale min begejstring for denne tur, som blev så fremragende gennemført af Hans Kruse i samarbejde med hans kone Dorthe og chaufføren vognmand Jens Erik Eriksen fra Thorning.

Da Blicher-Selskabet var i samarbejde med Foreningen Norden, var vi, ud over de 22 medlemmer fra selskabet, deltagere fra hele landet.

Rejsen skulle selvfølgelig udgå fra Københavns Toldbod, så aftenen før ankom knap en snes deltagere fra Jylland i bussen, som vi alle skulle køre med.

Mødestedet var ved Hellerup Station, og efter en lille forsinkelse som jydernes hotel bar skylden for og som alle tog med godt humør, gik det mod toldboden, hvor Hans indledte det hele med en lille speech og Erik Kühnau, vores fornemt medbragte oplæser og skuespiller, lod os få del i Blichers digt om afskeden fra København.

Vi sejlede dog ikke, men kørte med bussen til Malmø til Store Torv med statuen af Karl X Gustav, der erobrede Skåne fra danskerne ved freden i Roskilde i

1658. Vi hørte om Blichers ophold her. Forinden havde vi moret os over mødet mellem Blicher og hans rejsefælle i den første uge, ungdomskammeraten og litteraten Christian Molbeck, der beklagede sig over, at Blicher ikke havde taget en madpakke med, da man lå for vindstille ude i sundet. Blicher mente nok, at Molbeck var nærmere til dette, men sulten blev stillet ved hjælpsomme svenske pasagerer.

Straks er Blicher fuld af lovord om svenskerne, en ros, der følges op under hele turen: hans nye venner, vores gamle arvefjende svenskerne. Vi kørte så mod Romeleklint, et kendt udsigtspunkt, og gjorde ophold ikke

på herregården Bjørnstorp, som Blicher besøgte, men på den nærliggende Gödelöv Kirkes parkeringsplads, hvor vi fandt gravstenen over den unge løjtnant fra herregården Johan Frederik Gyllenkrook, der havde opvartet de to digtere under deres besøg. Frokosten var blot den første af mange, hvor vort tjenende personale havde gjort sig meget stor umage for at en sådan kunne indtages i naturen.

Så gik turen videre til Lund til den imponerende domkirke, som selv bussen kunne finde ind til. I krypten fandt vi de

kønne søjler, som Blicher har omtalt så grundigt, og igen fik vi læst op af Erik om bl.a. jætten Finn. Det forbigik min øre, (jeg havde set kirken før), da mit digitale dvdkamera skulle have assistance i form af et rensbånd, som jeg dog først fandt næste dag i Göteborg.

Turen fortsatte til Kullen, og vi havde fint solskinsvejr og nød den pragtfulde udsigt. Blicher gjorde ophold på Kullagården, der stadig eksisterer, og som han beskriver i rosende toner. EK læste Blichers digt, og vi så alle på det af Blicher udpegede sted, hvor Palnatoke skulle have løbet nedad bjerget på ski. Blicher undersøgte sagen grundigt og mente, at det kunne lade sig gøre. Det havde vi ikke tid til at kontrollere, men fortsatte forbi Höganäs, hvor der på B.s tid blev gravet kul, ad den gamle diligencevej over Hallandsåsen, forbi det smukke landskab ved Karup, der fik Blicher til at skrive et digt, hvor han nævner sit eget jyske Karup. Vi

gjorde stop ved Fyllebro og så på mindestenen over den tapre Lützow, som faldt i slaget den 17. august 1776. Han var tysk officer i dansk tjeneste og det var fjenden, – altså svenskerne, der rejste stenen for ham.

2. dag. Efter overnatningen i Göteborg (allerede Bl. beskriver byen som en storstad) var vi på rundtur i centrum. Bussen blev sat ved den nye opera på havnen, hvor der er nær adgang til den gamle bymidte, hvor Blicher opholdt sig under sit besøg, og hvor han især fik glæde af bekendtskabet med redaktør Ekbohrn. På Gustav 2. Adolfs torv så vi statuen af ham (Trediveårskrigen's store protestantske hærfører, og byens grundlægger). Vi så de gamle palæer, der også var der i Blichers tid, blandt andet retsbygningen, hvor Bl. oplevede ”en mærkelig Criminalhandling”, og dernæst gik vi forbi det tidligere gæstgiveri Göthakällaren, hvor Blicher logerede på værelse 98!! Stedet blev beskrevet som det største gæstgiveri i Norden.

Vi kørte også hen til torvet og gjorde ophold neden for tårnet Kronan, som er smukt restaureret.

Så gik turen mod Bohus og Kungälv, den gamle grænse til Norge, hvor vi efter den gode hjemmegjorte medbragte frokost så kongemindesmærket og den gamle grænsefæstning, der må siges at være velbevaret. Bussen kørte nu mod Trollhättan, hvor vi først beså det nuværende kanalanlæg, der stadig er meget imponerende. Så fandt vi parkering ved kirken, hvorfra der kun var et par hundrede meter til broen, hvor vi sammen med 1000 andre turister skulle nyde det pragtfulde syn, når man åbnede for sluserne.

Herfra gik turen til Vadstena og Birgittaordenens smukke kloster og kirke ved Vättern. Her fik vi en rundvisning i klostret og så selv den meget katolsk inspirerede kirke. Vi ankom til Motala og blev indlogeret på et smukt gammelt hotel på byens torv. Efter et hvil påmønstrede vi Kung Sverker og fik en sejltur ud gennem sluserne til søen Boren og tilbage igen med middag om bord. Vejret var enstående smukt, og alle mand var på dækket den første time. Den meget talende og meget interessante kaptajn fortalte om, hvordan han og hans bror havde været med til at finde hjulångeren, götadamperen Eric Nordewald på bunden af Vättern for mange år siden. Det blev til en rigtig god sørøverhistorie, imens vi spiste og sejlede fra Motala ad kanalen gennem de syv sluser til Boren søen.

På hjemturen blev formanden bedt om at gribe den medbragte guitar, og så stemte alle i på sangene i det medbragte sangblad med vort hjemland skønneste sange. Godt hjemkommen fik vi lejlighed til at studere en ægte Götakanaldamper, der havde sejlet foran os gennem sluserne og lige kunnet klemme sig igennem kammeret.

10. og sidste dag, suk, suk suk.... Vi besøgte det lokale marked med friske kantareller og birkesaft. Nogle nåede at besøge museet, som viste Motalas storhedstid som svensk industriby. Her blev produceret alt fra symaskiner til jerngryder og sluseudstyr og sikkert meget mere.

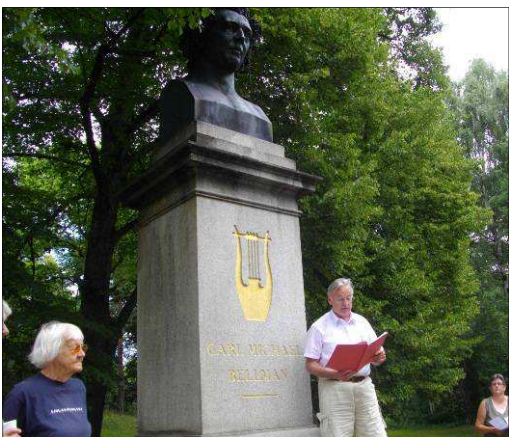
Kl. 11 kørte vi videre og gjorde frokostophold ved Alvastra klosterruin, der ligger i nærheden af Omberg, et flot na-

turområde ud til Vättern. Så gik det gennem industribyerne Husquarna og Jönköping mod Helsingborg, som vi nåede ved 15-tiden. Vi holdt ved Kärnan, men kunne ikke komme ind og måtte nøjes med udsigten til de smukke træer, mens vi drak den sidste fælles kop kaffe. Formanden fik lejlighed til at takke Hans og Dorthe. Vi sejlede med færgen til Helsingør og så var det Hans' tur til at takke, ikke mindst vores glimrende chauffør Jens Erik. I Hellerup var det den store rørende afsked.

Under hele turen var der adgang til mikrofonen, hvis man havde noget på hjerte. Vi hørte Knud Sørensen fortælle om Blicher og Sverige på opturen og læse sit digt fra Vasamuseet kort før hjemkomsten. Erik Kühnau læste både fra selve *Sverigesrejsen* og fra digtsamlingen *Svithiod* efter aftale med den altid tilstedeværende rejseleder Hans, der sammen med Dorthe gav os en meget kyndig vejledning. Ikke for meget og ikke for lidt. Plantør og forstmand Børge Larsen fortalte om træer og buske i Sverige, Per Saugmann, som havde været læge i Jönköping, fortalte om jätten Wist, der ikke var god at kende og som huserede ved Vättern. Jätten gik over søen i ét skridt. Hans kone var mere frygtløs og trådte først ud, da hendes mand havde smidt en græstørv midt ud i søen. Græstørven blev til øen Vissingö. Psykolog og svenskfødte Lisbeth Hansen blev flittigt konsulteret angående spørgsmål om personer, svenske skikke og ord og kunne fortælle os, at Uppsalakatten Pelle Haleløs' to dumme kammerater Bill og Bull var kopieret efter to docenter ved universitetet i samme by. Før vores sejltur i Motala fik Bente Harbo lej-

lære noget af deres svenske kolleger.

Så gjaldt det kaffedrikningen ved Bellmanstatuen inde midt i Djurgårdsparken. Alle sang fra sangheftet om *Gubben Noah*, og en begejstret tilhører viste sig (desværre) at være en dansker. – Formanden hentede sin guitar ud af bussen til denne seance, så det hele foregik på ægte Bellmansk maner og vores vognmand Jens Erik lod udskænke et glas til alle, så vi kunne skåle. Sidste programpunkt var den forunderlige Skovkirkegård med bl.a. Greta Garbos grav.

8. dag gik turen til Uppsala. Vi begyndte med at se Gamla Uppsala med de berømte kongehøje, (en af dem kaldes Odinshøjen) der stammer fra omkring 500 e. Kr. Hvem der er begravet ved man ikke, for der blev ikke fundet meget i højene. Den kristne kirke kom til omkring år 1000. Der foregår stadig udgravninger, og museet rummer bl.a. en række runestene. Dorthe gav en grundig vejledning om stedets betydning og hun og Hans serverede et glas ægte mjød, nu da vi var i vikingeland.

Næste stop Uppsala med Nordens

største domkirke. Ligesom Blicher beundrede vi det flotte stjerne loft i koret.

Nogle så det fine domkirkemuseum kaldet Skatkammeret. Det var det sandelig også, og det indeholdt en af Europas fineste samlinger af middelalderkirketekstiler. Bl.a. ærkebiskpår fra 1270-talet, unionsdronningen Margrethes gyldne kjole, dronning Kristinas guldkalk, våben og begravelseskroner af to konger og fem dronningers grave og Gustav Vasas sværd.

Det var mandag, så museerne var lukkede, også Linnés Trädgården som mange gerne ville se. Heldigvis var universitetsbibliotekets hus Carolina Rediviva åbent, så vi fik set den tidligere omtalte sølvbibel Codex Agenteus, som Blicher ikke så, da der var sommerferielukket, da han var der. Der var mange andre fine billeder, bøger og landkort udstillet.

Aften tilbragtes på Gyldene Freden, et noget opreklameret spisested fra Bellmans tid, der nu ejes af Det svenske Akademi. De havde nogle drøje priser på alt og prisen for en flaske vin var ganget med ti. Men det var hyggeligt, trods de lave bænke og de meget snævre forhold i kælderen. Synge kunne vi heller ikke, slet ikke Bellman, da man havde lukket endnu flere gæster ind foruden de 40 danske. Stedet er berømt for dets tilknytning til Edvard Taube og maleren Anders Zorn, der i sin tid reddede bygningen og tilskødede akademiet den.

9. dag påbegyndtes hjemturen, der gik forbi det smukke Wreta kloster og derefter de Bergske sluser, hvor vi fik lejlighed til at studere sluseportene på nærmeste hold og spise den hjemmegjorte frokost med et glas svensk øl.

DET TALENDE VANDFALD

Netop i denne valgtid bliver vi vel særlig mindet om udtrykket "at tale som et vandfald". Det oplevede Blicherekspeditionen i bogstaveligste forstand, da vi på sverigesrejsen gjorde holdt ved de sindrigt natur- og menneskeskabte kløfter ved Trollhättan.

Her "afvandedes" de store svenske søer via Götaelven til havet, og højdeforskellen mellem sø og hav bliver naturligvis nutildags udnyttet til produktion af grøn energi via turbineanlæg.

Det er svært at vide, hvilke "energitanke" Blicher gjorde sig på dette sted i 1836 – det ville nok have ligget mere til faderen – men der blev rusket godt op i os allesammen, da man i hele tre minutter til ære for alle turisterne "åbnede for sluserne" med 300 t vand i sekundet til et fald på 32 m.

Et brølende hav indtil vandet igen faldt til ro længere nede.

Energispild blev der sagt i højtalerne. Ja og nej. Energi kan nemlig ikke sådan bare forsvinde, men det er rigtigt, at den involverede potentielle energi i vandet ville have været mere anvendelig for os som elektricitet fra turbinerne. Nu blev det alt sammen omsat til varme i vandet, luften og i klipperne, og det er ikke til megen umiddelbar nytte. Her spiller det såkaldte entropibegreb ind.

Ved en beregning fra den klassiske mekanik (Newton) kan det let regnes ud, hvor meget "energispild", vi var vidne til:

$Energi = kraft \times vej = masse \times acceleration \times vej.$

Massen var 300 t/s x 180 s. Accelerationen er tyngdens acceleration (9.82 m/s²). Vejen er 32 m.

Resultatet bliver, at vandfaldet har en effekt (kraft) på omkring 3 megawatt. Og den samlede energiudfoldelse i løbet af de tre minutter er på omkring 4700 kilowatttimer.

En effekt på 3 megawatt svarer nogenlunde til en af de rigtig store vindmøller på markedet i dag. Men en energimængde på 4700 kilowatttimer er ikke nok til at varme et enkelt hus op i et år.

Det svarer egentlig meget godt til den fornemmelse, man får, når man ved pedalkraft skal få f. eks. en 100 W pære til at lyse op. Det går godt i starten, men så bliver det klart, at det faktisk kræver rigtig megen fysisk aktivitet at lave strøm i bare beskeden mængde.

Måske skulle man huske på det næste gang, man er ved at glemme at slukke for unødvendigt lys.

Nå, men vi fortsatte fortrøstningsfuldt turen i herligt sommervejr, hvor der absolut ingen grund var til at gøre sig spekulationer om varmeenergi.

Poul Erik Sørensen, ekspeditionsdeltager

Vi gjorde et kort ophold i den kønne by Vänersborg, som er Birger Sjöbergs fødeby. I parken foran kirken ved musikpavillonen afsang vi alle *Den første gang jeg så dig*, i Bente Harbos oversættelse fra det medbragte sanghefte. Vi overnattede i Lidköping, som er en ganske flot by, med et storslået torv med et mærkværdigt rådhus og en statue af Magnus de La Gardie, berømt svensk

statsmand, der bl.a. ejede Läckö slot og var den, der bragte sølvbiblen Codex Argenteus til Uppsala Bibliotek (se senere). Den svenske digter Gustav Wennerberg er født i Lidköping, og i forbindelse med besøget i Uppsala, kom formanden lidt ind på hans værker, bl.a. de berømte *Gluntarne*. Nogle af os nåede næste morgen at beundre den gamle bebyggelse, det man kalder "gamla Stan".

3. dag blev indledt med et besøg ved Husaby kirke med et mægtigt stort tårn nær [Kinnekulle](#). Her påbegyndtes kristningen af svenskerne, og her blev Oluf Skötkunga døbt i [1008](#) i en [kilde](#), der hedder Skt. Sigfrids og som stadig eksisterer, af den engelske [missionær](#) og [ærkebiskop Sigfrid af York](#). Så kørte vi til Kinnakulle, der helt levede op til Blichers forestilling om at blive et

"Nordens Parnas", de tanker Blicher senere realiserede på Himmelbjerget fra 1839. Vi spadserede til toppen på bjerget, så på de mange typer sten, der er blevet brudt her i århundreder og så Kinnediabas, de sten vi kan finde på danske marker og strande, beundrede den grønne bevoksning og den storslåede udsigt fra toppen, hvor vi også fandt de ejendommelige kongestene, hvor datoer og

navnetræk er indridsede for svenske kongers besøg på bjerget, også tronarvingen Viktorias, der havde været der for kort tid siden.

EK læste Blichers storslåede digt, og vi indtog efter nedstigningen en dejlig frokost i den flot beliggende restaurant. På turen videre kørte vi rundt om Karlsborg fæstning og ankom endelig til Forsvik Bruk, som er et museum for den første industri i Sverige. Her har man i lang tid bygget på en kopi af hjulångaren Eric Nordevall, der blev bygget i 1836, og var den første generation af dampbåde bygget specielt til trafikken på Götakanalen. Den sank i Vättern i 1856 ud for Vadstena, og der står den stadig velbevaret på 40 meter vand. Den 29. august blev kopien døbt Eric Nordevall II i Stockholm (se hjemmesiden).

Vi fik en flot rundvisning og information på bruket af en veltalende guide med en flot barytonstemme. Vi så udstillingens mange genstande fra fremstilling af papir til kogegrej. Vi så udstillingen med Jonas Love Almquists figurer Sara og Albert fra romanen *Det går an*, en rejse på Götakanalen fra Stockholm og til Lidköping (udgivet i Danmark i Ida Jessens oversættelse).

Vi overnattede i Örebro, hvor vi både om aftenen og om morgenen spadserede gennem byen ned til slottet. Her oplevede vi næsten *sort sol* med en flok alliker omkring slottets tårne.

4. dag. Vi traf ikke Blichers pragtfulde veninde Mamsell Rosing, så vi kørte videre næste morgen mod Stockholm og Hagaparken. Her nød vi det gode vejr og spadserede parken rundt. Den er blevet meget formindsket, da man har givet

Viktoria lov til at bo på det store slot i parken. Det medfører store afspærringer og en million overvågningskameraer. Man skulle ellers tro, at den svenske kongefamilie havde slotte nok i forvejen. I Gustav III's berømte spisepavillon Ekotemplet afsang vi *Fjäriln vingad*. Efter spadsereturen der førte forbi den af Blicher omtalte ruin af et slot, der aldrig blev bygget (kun kælderens), kom vi til kobberteltene, hvor vi spiste frokost. Her blev Blichers digt om Haga læst, og vi afsang endnu engang sangen om sommerfuglen på Haga, inden turen gik mod Stockholm og vort hotel, hvor vi skulle bo i fem dage. Efter fællesspisningen sang formanden efter manges opfordringer et Bellmanprogram og fortalte om digteren.

5. dag. Med bussen indtog vi Gamla Stan efter at have kigget ind over byen (ligesom Blicher) fra Söder Malm fra bl.a. værtshuset "Den sidste Styver" og EK læste Bl.s digt om Stockholm. Vi parkerede ved kongeslottet og spadserede til Storetorv, hvor Kristian II tyrann foranstaltede sit blodbad på den svenske adel. Vi så Livrustmuseet og slotskirken med en del af de genstande, som Blicher havde omtalt. Andre besøgte Storkyrkan (der var en lang kø). Vi spiste frokost i det gamle kvarter. Her var fyldt med turister.

Om eftermiddagen kørte vi til Drottningholm. Vi havde et par udmærkede guider, der førte os rundt i de dele af slottet der var offentligt tilgængelige. Vejret holdt, så vi kunne nyde udflugts trafikken på Mälaren. Det lykkedes for nogle at se operateatret, hvor der ikke var forestillinger, imens vi var i Stock-

holm. Det var her Gustav III (teaterkongen) og Bellman tilbragte megen tid sammen.

Om aftenen holdt det fine vejr og vi kunne indtage middagen efter en kort køretur og spadseretur op på Fåfången, der ligger højt over Stockholm med udsigt til Gamla Stan og Djurgården. Nedenfor lå de store Stenaline færger, der lægger til på denne side af havnen og i selve havnen lå et par af de store turistskibe fra det store udland.

6. dag var viet en udflugt til Skokloster, slottet som Blicher kaldte Skogkloster og besøgte på sin tur til Uppsala, og som han har fortalt meget om.

Vi kørte i bus til Sigtuna, hvor vi havde god tid til at bese kirke og klosterruiner og den smukke hovedgade med fine gamle svenske butikker. Vi var nogle, der fandt ind til Tante Bruns hyggelige kafé og drak kaffe og spiste kanelboller (Elsa Beskow).

Det blev en dejlig sejltur, og vejret var så godt, så vi kunne opholde os på dækket og nyde Mälaren.

Skokloster slot ligger på en odde i Mälaren. Det blev bygget af greve og general Carl Gustaf Wrangel sidst på 1600-tallet. Navnet sko betyder en halvø ud i søen. Slottet er næsten uforandret efter at have været i Brahernes varetægt indtil staten købte det. Forunderlig er den store ikke færdiggjorte banketsal på 2. sal, der viste den fantastiske bygningskonstruktion. Også generalens rustkammer er usædvanligt, da våbnene aldrig har forladt slottet pga. hans testamenteriske bestemmelser.

Vi blev guidet gennem de fornemme beboelsesværelser, der som nævnt rum-

mer de originale billeder og møbler. Vi måtte ikke fotografere, men sådan er det mange steder i Stockholm. Der blev også tid til et besøg i den store slotskirke, der nu er sognekirke og ligger midt i parken.

7. dag. Hans Kruse tog os med på en lang spadseretur på Norrmalm, Stockholms egentlige centrum, der efter utallige nedrivninger og ombygninger ligger i flere lag. Vi kom forbi Koncerthuset med et kæmpebanner i anledning af 100-året for Jussi Bjørling. Derefter gik vi gennem Drottninggatan, så Centralbadet fra 1904 (Jugendstil) og i øverste ende af gaden så og læste vi alle de mange sætninger af digteren Strindberg, der udført i rustfrit stål er nedfældet i gaden.

Derefter gik turen til Wasamuseet, som altid er et besøg værd. Om eftermiddagen tog vi til Djurgården med besøg på Rosendal slot, – der har en lang og interessant historie. I parken så vi kæmpevasen som Blicher beundrede. Den lille have

var et flor af de skønneste sommerblomster. I det hele taget er det værd at nævne, at alle på turen lagde mærke til det utrolige blomsterflor i alle parker og byer, og der faldt kradse bemærkninger om, at her var der nogle danske købstadsgartnere (eller snarere politikere), der kunne